

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

Regiosessie West: Weer ruimte voor boer, natuur en bouw

15 september in Haarlem

Welkom!

Start 10.00u

Doelen van vandaag

- Informeren
- Feedback en signalen ophalen
- Inzicht krijgen in verdere behoeften
- In gesprek komen en blijven, ook na vandaag

**Om die doelen te kunnen behalen
moeten we elkaar een beetje leren
kennen...**

Programma

- 09.30 – 10.00 Inloop
- 10.00 – 10.15 Opening & welkom
- 10.15 – 11.15 Plenair deel landelijke kaders
- Pauze -
- 11.30 – 12.45 Ronde 1 break-out
- Lunch -
- 13.45 – 15.00 Ronde 2 break-out
- Pauze -
- 15.20 – 16.00 Plenaire afsluiting
- Borrel -

Presentatie landelijke kaders LVVN

- Uitdagingen
- Weer ruimte voor boer, natuur en bouw
- Wat we hebben opgehaald
- Misverstanden
- Vervolgstappen
- Vragen

Uitdagingen

- Gezamenlijke opgave voor het hele land door alle sectoren
- Interbestuurlijke samenwerking: samen aan de lat
- Focus op zoneringsaanpak
- Overheden spelen sleutelrol in de uitwerking

Weer ruimte voor boer, natuur en bouw

Maatregelenpakket voor landbouw, natuur en stikstof

Een landbouw voor de toekomst

- Heldere doelen voor minder uitstoot op bedrijfsniveau. De ondernemer kiest wat bij zijn bedrijf past.
- Hoeveelheid melkvee in balans met beschikbare grond.
- Financiële steun voor investeren, vernieuwen, omschakelen of stoppen.

Samen aan zet met boer, keten en regio

- Ondersteuning van (jonge) boeren en sector.
- Kennis en innovatie stimuleren en versnellen.
- Ondersteuning voor een sociaal en economisch sterk platteland.
- Ketenpartijen en consumenten leveren ook.
- Vraag naar biologisch vergroten.

In en rond kwetsbare natuur

- Extra inzet in zones rond kwetsbare natuurgebieden.
- Maatwerk per gebied om effecten gericht aan te pakken.
- Ondersteuning voor boeren en tuinders bij noodzakelijke veranderingen in deze gebieden.

Aan de slag met natuurherstel

- Stikstofuitstoot van industrie, mobiliteit en landbouw structureel verlagen om de natuur te herstellen.
- Investeren in herstel en beter beheer van natuur.
- Aanpak van stikstof, water en verdroging in samenhang.
- Extra aandacht voor gebieden waar de opgave het grootst is.

Ruimte voor vergunningverlening

- Meer ruimte voor woningbouw, infrastructuur en verduurzaming landbouw en industrie.
- Stikstofdoelen en maatregelen worden juridisch vastgelegd.
- Gebied voor gebied komt vergunningverlening op gang.
- Rekenkundige ondergrens wordt zo snel mogelijk ingevoerd (uiterlijk eind 2027).

1. Emissiereductie in de landbouw, industrie en mobiliteit

- Omgevingswaarden o.b.v. kritische depositiewaarde (KDW) vervangen door wettelijke emissiedoelen
- Stikstofvermindering: 42-46% in de landbouw, 50% in de mobiliteit, en 50% in de industrie in 2035 ten opzichte van 2019.
- In de landbouw:
 - Grondgebondenheidsnorm.
 - Bedrijfsspecifieke emissienormen
 - Steun voor investeren, vernieuwen, omschakelen of stoppen.
- Publicatie van regels in januari '27

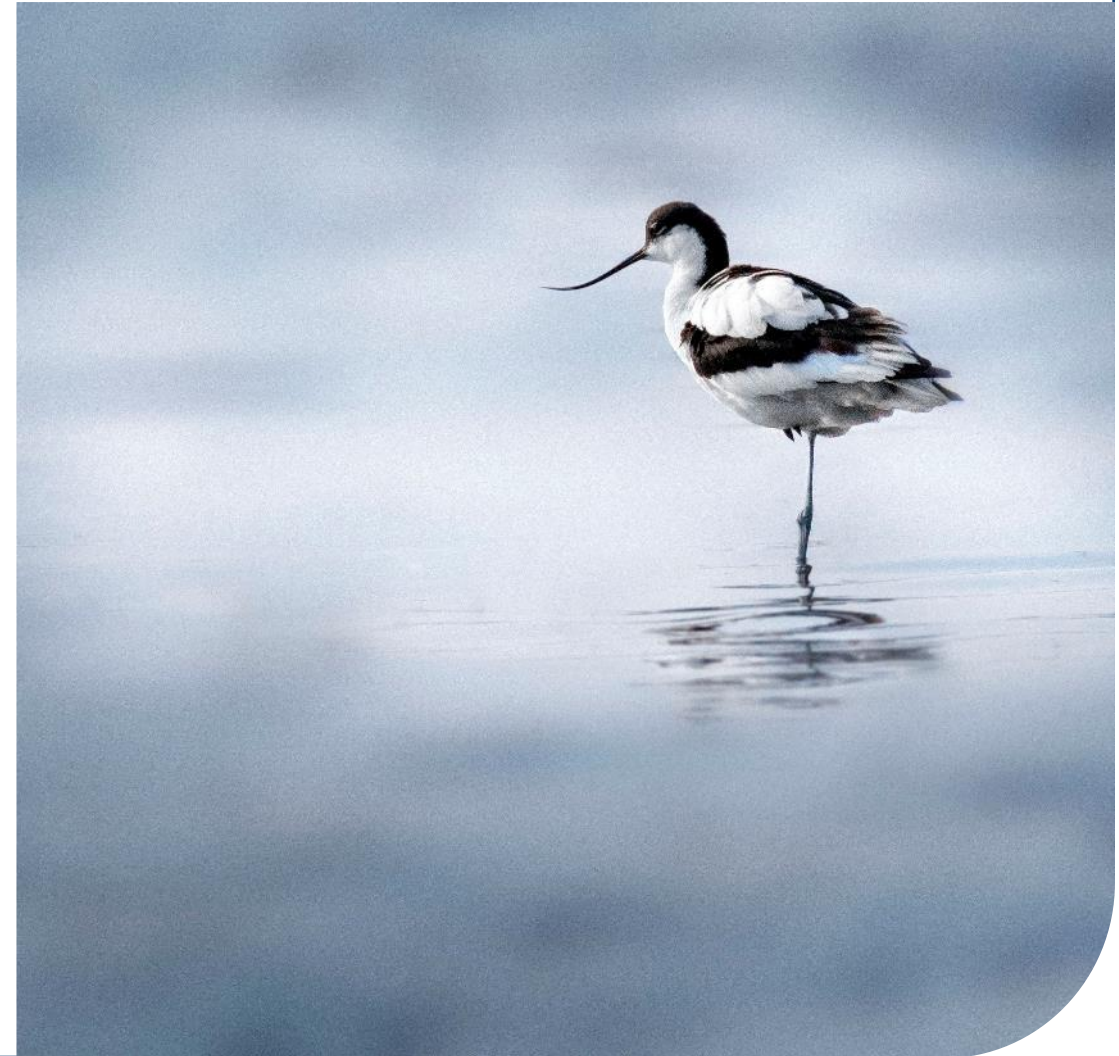
2. Samen met boer, keten en regio vooruit

- Ondersteuning bij stalaanpassingen en managementmaatregelen
- Groen gas via mestvergisting & opschaling Renure
- Omschakeling naar duurzame en biologische productie ondersteunen, vraag vergroten
- Extensiveren via het ANB, een transitieregeling en actief grondbeleid
- Impuls sociaal en economisch sterk platteland
- Ondersteuning jonge boeren

3. Inzet in en rond kwetsbare natuur- en watergebieden

- In zones rond kwetsbare water- en natuurgebieden ligt een aanvullende opgave voor het behalen van natuur- en waterdoelen.
- In deze gebieden is een aanvullende inzet nodig met een combinatie van systeemherstel en een extensieve landbouw in de zone.
- Combinatie van normeren en faciliteren
- Zones (500-1000m) rond 100-120 stikstofgevoelige natuur
- Voor kwetsbare watergebieden 26 grondwaterbeschermingsgebieden en 65 beekdalen in beeld met nutriëntopgave
- Grote rol voor medeoverheden in verdere uitwerking van beleidsvoornemen en het ondersteunen van actief grondbeleid en het vormgeven van gebiedsprocessen

4. Aan de slag met natuurherstel

- Voorkomen verslechtering en bereiken instandhoudingsdoelstellingen & vergunningverlening.
- Uitbreiden aantal hectares met regeling Agrarisch natuur- en landschapsbeheer.
- Aanpak alle drukfactoren (o.a. stikstof, water en verdroging) in samenhang.
- Natuurplan op 1 september 2027 indienen bij de Europese Commissie.

5. Ruimte voor vergunningverlening

- Vereist vastleggen van wettelijke emissiedoelen en vastleggen van maatregelen in programma
- Spoedwet emissiereductiedoelstellingen oktober 2026.
- Interbestuurlijke afspraken t.a.v. natuurinformatie.
- Wetenschappelijk onderbouwde RKO.
- Vergunningverlening stapsgewijs en gebied voor gebied weer op gang.

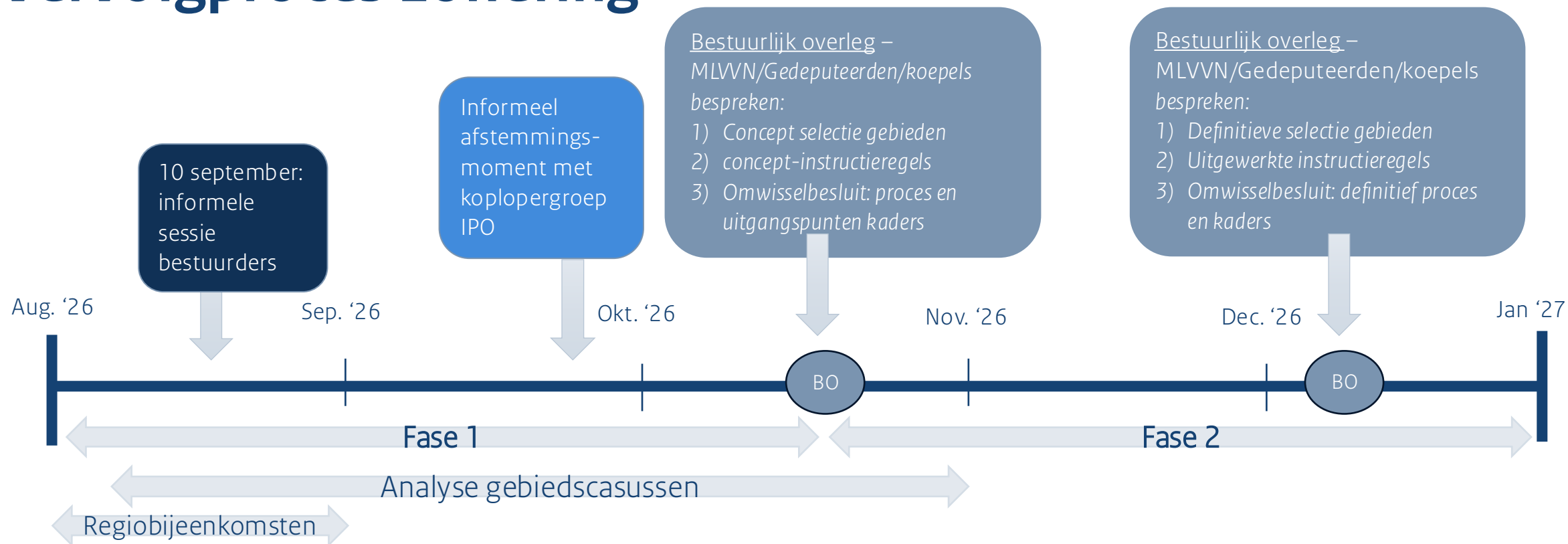
Rode draden uit gesprekken

1. Constructief aan tafel en waardering voor (stevig) pakket kabinet om Nederland van het slot te halen.
2. Aandacht voor balans tussen snelheid/duidelijkheid en draagvlak in de gebieden; verbinding met lopende gebiedsprocessen en beleid provincies.
3. Aandacht voor zorgen van agrariërs.
4. Aandachtspunten zonering:
 - stikstof: grens 250m waar provincies veelal mee werken vs. 500-1000m Rijk.
 - zonering voor stikstof vs. overige drukfactoren (waaronder hydrologie)
 - ruimte voor flexibiliteit in de zone; instructieregels afstemmen op uitdagingen gebied.
 - Inzicht instrumentenkoffer/faciliterend pakket
5. Generiek beleid/doelsturing gekoppeld aan fosfaatrechten pakt negatief uit voor de al extensieve landbouw in West, met name veenweidegebieden.

Een aantal misverstanden op een rij

1. Emissienorm straft biologische/extensieve boeren	Het kabinet kijkt of normen aansluiten bij bedrijven die al stappen hebben gezet, overweegt aanpassingen/extra steun, en wil biologische bedrijven uitzonderen van de broeikasgasnorm.
2. Emissienormen zijn alleen te halen door dieren weg te doen	Boeren hebben meerdere opties: minder dieren, maar ook management, stalsysteem, voer/weidegang of extra fosfaatrechten. Onlinetools (zoals van Agractie) tonen dit onvolledig, wat een vertekend beeld geeft. WUR bouwt daarom (gereed begin 2027) een gevalideerde tool; Kringloopwijzer geeft nu al een eerste indicatie.
3. Boeren in zones moeten 20% extra reduceren	Dat cijfer geldt niet per bedrijf, maar is een resultante van de inschatting die de zoneringsregels opleveren gemiddeld over heel Nederland. Het is geen doel in zichzelf en ook geen doel per bedrijf.
4. Alleen boeren moeten fors reduceren	Nee: industrie en mobiliteit moeten ook 50% reduceren in 2035, met €250 miljoen extra voor stikstofmaatregelen (zonering industrie, schonere bouw/binnenvaart, etc.).
5. De €20 miljard gaat vooral naar uitkoop	€2,75 miljard (13,75%) is voor vrijwillige beëindiging. De rest (€2 miljard management/innovatie, €9 miljard gebiedsondersteuning) gaat vooral naar boeren die willen doorontwikkelen, verduurzamen of omschakelen.
6. Natuurdoelanalyses zijn alleen modelmatig, geen echte monitoring	NDA's gebruiken zowel veldonderzoek als modellen. Een overschrijding van de KDW leidt niet automatisch tot een negatieve beoordeling.

Vervolgproces zonerings

Fase 1 (aug-okt): concretiseren

- Gesprekken tussen individuele provincies en LVVN/regioteams
- Uitwerking:
 - Selectie van gebieden
 - Uitwerken concept-instructieregels
 - Uitwerken proces omwisselbesluit
 - Nadere uitwerking Faciliterend pakket

Fase 2 (okt-jan): verfijnen

Verfijnen van

- Rijksinstructieregels – publicatie in januari
- Begrenzing zones
- Proces en kaders omwisselbesluit
- Faciliterend pakket

Vragen, reacties of feedback?

- Wacht even tot de microfoon bij je is
- Vermeld eerst je naam en organisatie voordat je begint
- Hou het kort, zo kunnen er meer mensen aan het woord komen

Break-outs

Indeling break-outs

1. Zonering	Plenaire zaal	zie ronde 1	Willem, Thomas, Isabelle
2. Doelsturing	Haarlemzaal	Commissiekamer 2	Monique, Maarten, Jikke
3. Groene Hart	Commissiekamer 1	zie ronde 1	Chantal, Guido, Andreas
4. Uitvoeringskracht	Commissiekamer 2	Haarlemzaal	Sophie, Cor

1. 11.30 – 12.45 Ronde 1 break-out

- Lunch -

1. 13.45 – 15.00 Ronde 2 break-out

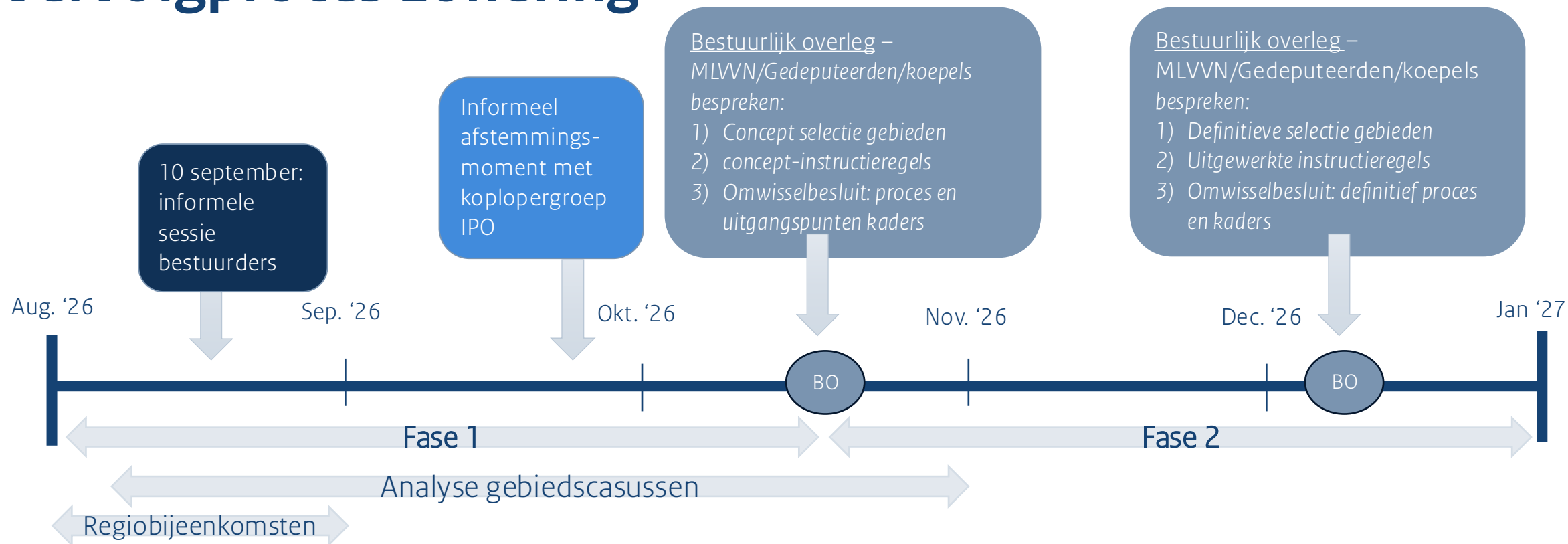
- Pauze -

Plenaire afsluiting

Belangrijkste zaken die uit de deelsessies naar voren kwamen

Vervolgproces zonerings

Fase 1 (aug-okt): concretiseren

- Gesprekken tussen individuele provincies en LVVN/regioteams
- Uitwerking:
 - Selectie van gebieden
 - Uitwerken concept-instructieregels
 - Uitwerken proces omwisselbesluit
 - Nadere uitwerking Faciliterend pakket

Fase 2 (okt-jan): verfijnen

Verfijnen van

- Rijksinstructieregels – publicatie in januari
- Begrenzing zones
- Proces en kaders omwisselbesluit
- Faciliterend pakket

Vragen, reacties of feedback?

- Wacht even tot de microfoon bij je is
- Vermeld eerst je naam en organisatie voordat je begint
- Hou het kort, zo kunnen er meer mensen aan het woord komen

Bedankt!!!

Wil je een tip en een top voor ons achterlaten?

Praat gerust nog even na op de borrel!